

ЛІНГВІСТИЧНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: РИЗИКИ ВТРАТИ МОВНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Майя ТРИНЯК

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Проблема системи цінностей в умовах духовної кризи, в якій зараз, на жаль, перебуває наше суспільство, постає, безсумнівно, однією з першочергових.

Мова в її антропологічному вимірі являє собою певний феномен, який має неабияку значущість у процесі формування ціннісних орієнтирів людини. Саме мова є однією із фундаментальних ціноутворюючих вихідних позицій. Виклики реалій сьогодення вимагають аналізу ризиків глобалізаційних процесів, одним із яких є лінгвістична уніфікація. Вибір проблеми обумовлений і тим фактом, що освітній універсам конститується насамперед через мову. Проблема мови постійно висувається у центр сучасного освітнього дискурсу, бо вона торкається буттєвої укоріненості освітніх практик. Але разом з тим освітня глобалізація у цій площині має специфічний прояв, бо мова світового спілкування ніколи не зможе витіснити національні мови із освітнього простору. Але разом з тим слід зазначити, що існують ризики, пов'язані із мовною уніфікацією в освіті. Важливість мови світового спілкування або глобальної мови (globallanguage), безсумнівно, сприятиме розвитку науки й освіти. Але разом з цим нагале втручання лінгвістичної глобалізації в освітні і виховні практики, що існують в певних культурних контекстах та історичних традиціях, може викликати соціальні травми і навіть культурний шок. Адже в освіті та вихованні рідна мова має екзистенційне значення. Будь-які спроби зменшити значущість рідної мови, навіть задля розширення освітніх горизонтів, означатимуть кінець так званої «педагогічної інтимності», тобто означатимуть неможливість педагогічного діалогу. І це проблема, прихильницею принципового діалогізму освітніх і виховних практик [1]. Виникає питання у дусі Канта: як можлива діалогічна педагогіка за умов лінгвістичної глобалізації. За сучасних умов стає очевидним, що для розуміння її самої та її наслідків необхідно урахувати не тільки глибинний зв'язок між людиною та мовою, а й горизонтальні комунікативні ланцюги, розширенню яких сприяє лінгвістична глобалізація, що є однією з можливостей залучення людини до світового освітнього простору. Між національними мовами і так званою «глобальною» існують складні стосунки. В оцінці мови світового спілкування спостерігаються коливання від позитивної оцінки як чинника розсування культурних горизонтів, розширення шансів для особистісного розвитку, так і негативні: так англійська мова стає примусом для інших країн світу, додатковим чинником соціального розшарування у глобальному вимірі. Адже той, хто володіє англійською мовою, за умов глобалізації має більше шансів для професійної і особистісної реалізації, і це є реальністю сьогодення. Отже, англійська мова стає активним чинником освітнього простору [2].

На перший погляд, англомовні країни є тими, хто виграє від лінгвістичної глобалізації. Але її парадоксом є те, що вона провокує своєрідний відхід від природної мови і створює її симулякр – глобальну англійську.

Таким чином, серед освітніх наслідків лінгвістичної глобалізації можна визначити як негативні, так і позитивні. З одного боку, лінгвістична глобалізація призводить до послаблення значущості рідної мови й втрати культурної ідентичності, з іншого – є вагомим чинником формування світової культури та виникнення світової спільноти. Серед негараздів лінгвістичної глобалізації можна визначити й мовні трансформації, що відбуваються через розгалуження мережі Інтернету, які усувають лінгвістичні примуси правопису і взагалі будь-які норми письмової мови.[3]. Отже, розуміння можливостей і обмежень лінгвістичної глобалізації у конституванні освітнього простору дозволяє з'ясувати її вплив на діалогічні освітні практики та визначити роль освіти й виховання як регуляторів глобалізаційного тиску на людину.

Взагалі, структурування мультикультурного суспільства у добу пізнього модерну відбувається у суперечливий спосіб. З одного боку, зберігаються ранньомодерні форми закритої урбаністичної мультикультурності з відносно обмеженими потребами у інтеркультурній комунікації. З іншого ж боку під впливом глобалізації формуються відкриті мультикультурні соціуми, у яких інтеркультурна комунікація виконує інтегруючу функцію. Інтеркультурна комунікація за цих обставин виступає посередником між мозаїчними культурами суспільства. У добу модерну ці функції брала на себе так звана «висока культура», яка задавала напрям розвитку освіти.

Досвід освіти і виховання за умов відкритої мультикультурності активно впливає на становлення нової педагогічної реальності. Цій реальності притаманна тенденція до віртуалізації освітніх інституцій і практик, прагматизація ставлення до Чужого, розгляд інших культур як освітнього ресурсу, який стає доступним через освітню інтеркультурну комунікацію.

Лінгвістична глобалізація у парадоксальний спосіб створює можливості для більш широкого розгортання інтеркультурної комунікації через спрощення процесу пошуків спільної мови. Водночас поширення «глобальної англійської мови» в освітній інтеркультурній комунікації може приховувати зони нерозуміння, ускладнювати подолання етологічних бар'єрів між представниками інших культур.

Глобальна англійська мова у новій педагогічній реальності, що конституюється у сучасних соціокультурних контекстах, на відміну від живої англійської або її американської версії, втрачає свою буттєву і культурну укоріненість, перетворюється на культурну техніку і застосовується суто інструментально.

Лінгвістична глобалізація характеризується функціональною амбівалентністю, яка, з одного боку, пришвидшує процеси культурної інтеграції у планетарному вимірі, а з іншого – посилює культурне відчуження людини.

Наприкінці хочу зазначити, що все вищезазначене свідчить про значущість необхідності усвідомлення ціннісної вартості мови як антропологічного феномену і розуміння мови як фундаментальної засади ціннісних орієнтирів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Bollnow O. F. Sprache und Erziehung / O. F. Bollnow. – Stuttgart : Kohlhammer, 1969. 236 S.
2. Crystal D. The Future of English / D. Crystal // Weltgesellschaft, Weltverkehrsprache, Welkultur. - Tuebingen: Stauffenburg - Verl. 2000. P. 14–26.
3. Hauk W. Demokratiefähige Gesetzssprache trotz Globalisierung/ W. Hauk // Weltgesellschaft. Welkultur. -Tübingen: Stauffenburg Aktuell, 2000. S. 192 –209.

ДУХОВНО-ЦІННІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВІТЧИЗНЯНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Юрій КАЛИНОВСЬКИЙ

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

В умовах гібридної війни розгорнутої проти нашої країни значення духовно-ціннісних детермінант вітчизняного державотворення набуває особливої значущості, оскільки гібридно-інформаційні атаки спрямовані в першу чергу на руйнування націотворчих та державотворчих цінностей українського народу. Відстоюючи власні національні цінності, ми фактично захищаємо державний та духовний суверенітет України, зміцнюємо її духовну й інформаційну безпеку.

У загальному розумінні духовно-ціннісні детермінанти вітчизняного державотворення – це споконвічні цінності українського народу на основі яких формуються національні інтереси. На думку Ж. Петровича, у системі координат країн світу національні цінності України – це своєрідний націєоберігаючий імунітет, що дає змогу бути суб'єктами у системі